

Силабус курсу
Історія України . Давня і середньовічна історія

Освітній ступінь – бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 032 історія та археологія

Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»

Кількість кредитів – 5

Рік підготовки: 1, I семестр

Компонент освітньої програми: основний

Дні занять: понеділок, 12.45-14.05, ауд. 1007

Консультації: п'ятниця 14.05, ауд. 1006

Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП

Бармак Микола Валентинович, доктор історичних наук, професор

Контактна інформація

barmakmv@tnpu.edu.ua
+38 068 308 93 39

Опис дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Історія України. Давня та середньовічна» зумовлена потребою озброїти здобувачів знаннями про основні тенденції та напрямки розвитку українських земель у давню та середньовічну добу, сформувати загальні та фахові компетентності, комплекс знань та умінь для застосування в професійній освітній діяльності. В період вивчення курсу студенти працюватимуть над визначенням історичного змісту кожного з періодів давньої та середньовічної історії України; з'ясовуватимуть особливості суспільної організації, господарства, розвитку матеріальної та духовної культури стародавнього населення України; вивчатимуть проблему походження українського народу; досліджуватимуть механізм формування державності у східних слов'ян, формуватимуть об'єктивне уявлення про основні етапи розвитку Давньоруської держави та Галицько-Волинської держави.

Навчальний курс покликаний сформувати в здобувачів систему знань про: закономірності та особливості розвитку людського суспільства кожного з періодів давньої та середньовічної історії; розкривати особливості суспільної організації, господарства, розвитку матеріальної та духовної культури стародавнього населення України у давні часи. Слухачі курсу у результаті навчання вироблять навички характеристики: з'ясовувати проблему походження українського народу та охарактеризувати основні етапи етногенезу української спільноти; досліджувати механізм формування державності у східних слов'ян, формувати об'єктивне уявлення про основні етапи історичного розвитку Давньоруської держави, визначати її роль і місце в історії українського народу; з'ясовувати історичні передумови утворення Галицько-Волинської держави та основні етапи її історії. Крім того, в ході навчання, здобувачі вдосконалять навички роботи з ілюстративним матеріалом, зокрема, вміти позначати на картосхемі місця основних стоянок кам'яного віку, території розселення трипільців, кіммерійців, розташування грецьких колоній Північного Причорномор'я, території розселення східнослов'янських племінних союзів у VIII - IX ст.; шлях «з варяг у греки»; територіальні межі Давньоруської держави в різні історичні періоди.

У підсумку за результатами вивчення навчального курсу, студенти отримують навички формування стійкої системи знань про зародження і закономірності розвитку людського суспільства на території українських етнічних земель від найдавніших часів до середини XIV ст., набуття практичних навичок системного розгляду історичних перетворень, політичних, соціально-економічних, культурних та релігійних процесів, що відбувались у давню і середньовічну добу, їх об'єктивну обумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності; вироблення умінь добирати та

орієнтуватися в історичній інформації та застосовувати здобуті знання.

Змістовий модуль 1. ДАВНЯ ІСТОРІЯ. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА.												
Тема 1. Вступ	11	4	4		1	2					2	2
Тема 2. Стародавня історія України	13	4	4		1	4		2				2
Тема 3. Слов'яни на території України	13	4	4		1	4			2			2
Тема 4. Утворення і становлення Київської держави	9	2	2		1	4		2			2	4
Тема 5. Княжа Русь-Україна в апогеї розвитку	13	4	4		1	4			2			2
Тема 6. Культура Київської держави	5	2	-		1	2					2	4
Всього за модуль	64	20	18		6	20		4	4		6	16
Змістовий модуль 2. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА (КОРОЛІВСТВО РУСЬКЕ)												
Тема 7. Політична роздробленість Київської держави.	13	2	2		1	8		2			2	4
Тема 8. Утворення Галицько-Волинської держави.	12	2			2	8		2			2	4
Тема 9. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава. XIII – середина XIV ст.).	23	4	8		2	9			2		2	4
Всього за модуль	62	10	12		7	33		6	4	-	6	16
Усього годин	126	30	30		13	53		10	8		12	32

Навчальний контент

Год. (лек. /сем.)	Теми	Результати навчання	Завдання
2 / 2	Тема 1. Вступ	Знати сутність, завдання й особливості навчальної дисципліни, її категоріальний апарат, історіографічні етапи дослідження. Характеризувати основні функції, завдання, структуру і методи історичної науки.	Питання
4 / 2	Тема 2. Стародавня історія України	Вміти аналізувати хронологічні рамки давньої історії, віки, епохи та періоди. Знати історію заселення давніми людьми території України, їх побут в часи палеоліту, мезоліту, неоліту; киммерійці скіфи сармати, їхнє походження, розселення та суспільний устрій; грецька колонізація Північного Причорномор'я. Античні міста-держави на півдні України, їхній суспільно-політичний устрій, економічне життя; взаємозв'язки з місцевим населенням.	Питання Презентація

4 / 2	Тема 3. Слов'яни на території України	Знати основні наукові підходи до проблеми етногенезу слов'ян в історичній літературі; Венеди, анти і скловіни, зародки слов'янської державності. Виробити навички роботи з наочними засобами навчання (карти, електронні презентації, мультимедійною дошкою).	Питання Проблемні завдання Презентація
4 / 2	Тема 4. Утворення і становлення Київської держави	Знати основні етапи формування державності у східнослов'янських союзів племен, державну організацію племінних князів, їх господарське та духовне життя.	Питання Презентація
4 / 2	Тема 5. Княжа Русь-Україна в апогеї розвитку	Зіставляти відомості отримані у результаті роботи з різноманітними джерелами, з метою виокремлення необхідної дослідникові інформації для інтерпретації діяльності різних київських князів; проведення ними реформ. Особливий акцент на суспільну структура княжої Русі-України та повсякденне життя різних верств населення.	Питання Проблемні завдання
2 / 2	Тема 6. Культура Київської держави	Знати означення термінів "культура", "матеріальна культура", "духовна культура". Галузі духовної культури. Фольклор. Усна народна творчість як історичне джерело. Уміти періодизувати основні віхи формування українського етносу.	Питання Тести
2 / 2	Тема 7. Політична роздробленість Київської держави.	Уміти прослідкувати Причини розпаду княжої Русі-України: політичні, економічні, етнічні. Звертати увагу на розвиток і зміцнення місцевого державного апарату, господарства і міст. Визначати історичне значення княжої Русі-України.	Питання Презентація
2 / 2	Тема 8. Утворення Галицько-Волинської держави.	Розуміти причини утворення Галицько-Волинської держави. Визначати сутність влади князя, місцевого управління, суду; організація війська.	Питання Презентація
2 / 2	Тема 9. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава. XIII – середина XIV ст.).	Порівнювати політичний та соціально-економічний розвиток Королівства Руського (Галицько-Волинської держави) за правління різних князів. Аналізувати культурні здобутки Галицько-Волинської держави та історичне значення Королівства Руського для розвитку і зміцнення української нації та її державності.	Питання Ессе Кейси

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОНП	Програмні компетентності
ІК	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 7	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 10	Здатність працювати в команді.
ФК 1	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
ФК 2	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

ФК 3	Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
ФК 4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
ФК 5	Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
ФК 6	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
ФК 8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
ФК 9	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
ФК10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 2	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПРН 3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
ПРН 4	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПРН 5	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
ПРН 6	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
ПРН 7	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

Літературні джерела

1. Бунятян К. П. Давнє населення України. Київ, 1999.
2. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Київ, 1990.
3. Залізняк Л. Первісна історія України. Навч. пос. Київ, 1999.
4. Історія України та її державності / за ред. Дещинського Л.Є. Навч. пос. Львів, 2008.
5. Пелецишин М., Підкова І. Давня історія України. Навч. пос. Львів, 1995.
6. Яковенко Н. Нариси історії України з найдавніших часів до кінці XVIII ст. Навч. пос. Київ, 1997.
7. Свідерський Ю.Ю., Окаринський В.М. Курс лекцій з історії України. У двох частинах. Частина I. Від найдавніших часів до останньої чверті XVII ст. Пробне видання. Тернопіль, 2010.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-4) усне опитування, письмові завдання	40
Модуль 2 (теми 5-9) усне опитування, завдання, есе	40
ІНДЗ	----
Екзамен (теми 1-9) – усне опитування, тестові завдання.	20

Шкала оцінювання студентів:

EKTS	Бали	Зміст
A	90-100	Відмінно
B	85-89	Добре
C	75-84	Добре
D	65-74	Задовільно
E	60-64	Достатньо
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MODLE